

**JAARVERSLAG
2020**

BOND FRIESE
VOGELWACHTEN

In fleanende takomst!

Op de cover:

De grote bonte specht is een soort in opmars.

In 2020 werden 33 nesten en broedparen van deze soort in het BFVW-systeem geregistreerd.

Foto: Herman Postma

baltsende scholekstermannen

Foto: Jappie Seinstra

COLOFON

Jaarverslag 2020 van de Bond Friese VogelWachten (BFVW)

De BFVW is een natuurbeschermingsorganisatie zonder eigen terreinen. De vereniging streeft naar bescherming en verbetering van de kwaliteit van de natuur en de natuurbeleving in brede zin in de provincie Fryslân.

De BFVW telt op 31 december 2020 108 plaatselijke vogelwachtverenigingen met 18.500 leden, waarvan 3.500 nazorgers op een nazorggebied van totaal ongeveer 130.000 hectare.

Bonds bureau BFVW

(abonnementen, administratie, inzenden kopij, informatie)
Inge van der Zee (*beleidsmedewerker*, tel. 06 – 11 40 25 91),
Henk de Jong (*medewerker marketing en communicatie*,
tel. 06- 51 17 21 74)

Labadistendyk 2, 8637 VJ Wiuwert
Tel. 058-250 4388

Email: info@bfvw.nl – Website: www.bfvw.nl

IBAN-nr. BFVW: NL82RABO0356254844

Geregistreerd als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI)

Uitgever

BFVW, Wiuwert

Redactie

Inge van der Zee (BFVW)

Helga Aukes Communicatie & Office Management, Mantgum

Ontwerp en vormgeving

Beeldende Zaken, Wolvega

Druk

Grafische Groep van der Eems, Easterein

Niets uit deze uitgave mag op wat voor wijze dan ook worden overgenomen zonder uitdrukkelijk schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever en Helga Aukes zijn niet verantwoordelijk voor eventuele tekst-, beeld-, zet- en drukfouten.

INHOUD

VOORWOORD	3	Kievit	16
		Grutto	17
VERENIGINGSZAKEN		Scholekster en tureluur	18
Algemeen	4	Eerste eieren	19
Koekactie	6	Maispilot	20
ALV	7	Droneteam	20
Andere contactmomenten afgelast	7	RAS ljpj-strânljip	21
Samenwerkingsverbanden	8	BROEDZORG	
Monitoringsgegevens in provinciaal en landelijk overzicht	9	Algemeen	22
Registratiesysteem	10	Nestkasten	24
Wachtondersteuning	11	Zwaluwen	25
Onderzoek	11	Blaustirns (zwarte stern)	26
Bezetting hoofdbestuur	12	Uilen en roofvogels	27
In memoriam	12	Wilsters (goudplevieren)	27
Media	13	EDUCATIE	
Sponsors	13	Jeugd	28
		Volwassenen	28
NAZORG		NAMEN EN TELEFOONNUMMERS	
Algemeen	14	Secretariaten vogelwachten	29
Situatie 2020	14	Bestuursleden, ereleden, commissieleden en aanverwante organisaties	30
Plasdraspompen als droogtebestrijders	16		

VOORWOORD

Oars as oars

2020 zit er op. Wat een vreemd en bijzonder jaar, daar zullen we nog vaak aan terugdenken. Niet alleen vanwege de opgelegde beperkingen of een geleden verlies, maar ook doordat een mens zo snel went aan veranderingen. Niet even die knuffel of een hand geven, altijd op afstand blijven, niezen in je elleboog. En in elke jaszak zit tegenwoordig wel een mondkapje.

Het jaar 2020 begon voor de BFVW nog normaal. Richting de Algemene Ledenvergadering was het al even spannend, maar op de eerste vrijdag van maart, de 6de, maakten we nog een normale ledenvergadering mee. Er waren geen beperkingen en we hadden een fijne avond met mooie ontmoetingen.

De huldiging van de vinder van het eerste kievitsei, gevonden op 8 maart in Oudega (FM) door Michel van der Goot, ging ook nog normaal. Net als in andere jaren werd de Sulveren Ljip overhandigd door onze Commissaris van de Koning, de heer Brok, in aanwezigheid van de veehouder en zijn vrouw, een aantal HB-leden en journalisten.

Bij de huldiging van de vinder van het eerste jeugdei was het vijf dagen later al een heel ander verhaal. De uitreiking van het Sulveren Polske aan Hidde Huizenga uit Kollum (9) op 13 maart gebeurde wel door gedeputeerde Hoogland, maar in klein gezelschap op ons Bondsbureau in Wiuwert en volgens de verscherpte maatregelen.

Het vergaderen werd ook anders. U herkent het vast, we begonnen in zaaltjes op ruime afstand van elkaar, maar het werd al snel vergaderen via Teams. Dat was voor veel van ons erg wennen, het sociale, het ontmoeten was verdwenen. Raar hoe snel ook dat weer went.

Vooraf het verlies van ons zeer gewaardeerde HB-lid Henk Kalsbeek maakte ons werk anders. Wij zijn blij dat wij nog in de gelegenheid waren om hem met het erelidmaatschap te eren voor zijn grote inzet voor de weidevogels en de BFVW. De gouden speld kon ik hem nog persoonlijk opdoen. Het bestuur heeft dit als een bijzondere ontmoeting ervaren, waarbij we nog verhalen met Henk konden delen. Al snel daarna kwam het afscheid.

Gelukkig kon het meeste veldwerk wel min of meer gewoon doorgaan. Soms oars as oars, maar nog wel voldoende voor een goed jaarverslag van een bijzonder jaar. 2020 was oars as oars, het jaarverslag dat voor u ligt is dat ook. Het verslag heeft een modern oar jasje gekregen.

Ik kijk uit naar 2021 en naar vrijheid. De vrijheid om jullie allemaal in gezondheid weer te ontmoeten en de hand te schudden. Ik wens een ieder veel sterkte, gezondheid en vrijheid toe.

Frans Kloosterman, voorzitter BFVW

Algemeen

MISSIE

De BFWW verbindt de vogelwachten in Fryslân die samen één grote passie delen: de enorme liefde voor de natuur en met name de vogels daarin. Die liefde drijft ons om die kostbare natuur te koesteren en te beschermen.

VISIE

De BFWW beschermt de vogels en hun leefgebied in Fryslân, we benutten kansen om de teruggang van de (weide) vogels te keren. De BFWW pakt de belangrijkste bedreigingen voor de (weide) vogels, zoals verlies van biotoop en toenemende predatie, in Fryslân aan. De BFWW maakt de Fryske samenleving bewust van het feit dat ook zij actief kan bijdragen aan de bescherming van vogels. De BFWW is het kenniscentrum voor monitoringsgegevens en beschermingsmaatregelen voor vogels in Fryslân.

De Bond Friese VogelWachten werd in 1947 opgericht door een aantal lokale vogelwachten om hun gezamenlijk belang te dienen. Vanuit de statuten is de opdracht van de BFWW het beschermen van de flora en fauna in Fryslân, met name de avifauna. Dit houdt in dat we ons bezig houden met de bescherming van alle natuur in Fryslân en ons daarbij vooral richten op de bescherming van vogels.

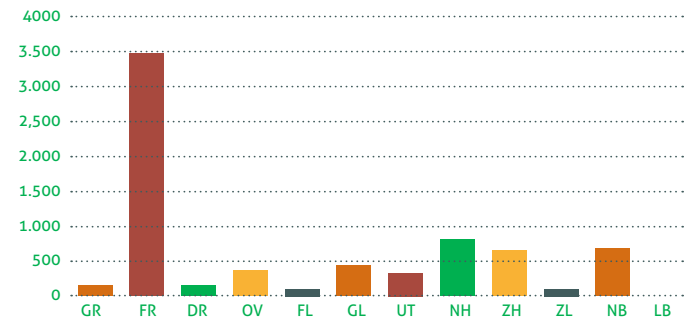
De BFWW staat voor een verstandig omgaan met de kostbare natuur om ons heen. We mogen een onderdeel van die natuur zijn en er, tot op zekere hoogte en daar waar het kan, ook uit oogsten. De mens heeft de verantwoordelijkheid de natuur te beschermen en te koesteren. Door menselijk toedoen is er onbalans ontstaan in de ecologische verbanden en de mens dient de verantwoordelijkheid op zich te nemen om die onbalans voor zover mogelijk op te heffen.

Onze ambitie is om dé monitoringorganisatie van Fryslân te zijn en daarmee het kenniscentrum als het gaat om omvang en verspreiding van de vogelpopulaties. De vogelwachten, de agrarische collectieven, andere natuurorganisaties en ook particulieren kunnen bij ons terecht met vragen over vogels en manieren om hen te beschermen. We stellen kennis beschikbaar en werken samen met anderen aan het naleven van de zorgplicht, de daadwerkelijke verbetering van de leefomgeving van vogels en de bescherming tegen predatoren.

We zijn een vereniging met diepe wortels in de Fryske Mienskip. In vrijwel alle dorpen of groepen van dorpen in Fryslân functioneert een lokale vogelwacht. Voor de uitvoering van de werkzaamheden, maar ook voor een zo groot mogelijk draagvlak, zijn deze wortels uiterst belangrijk.

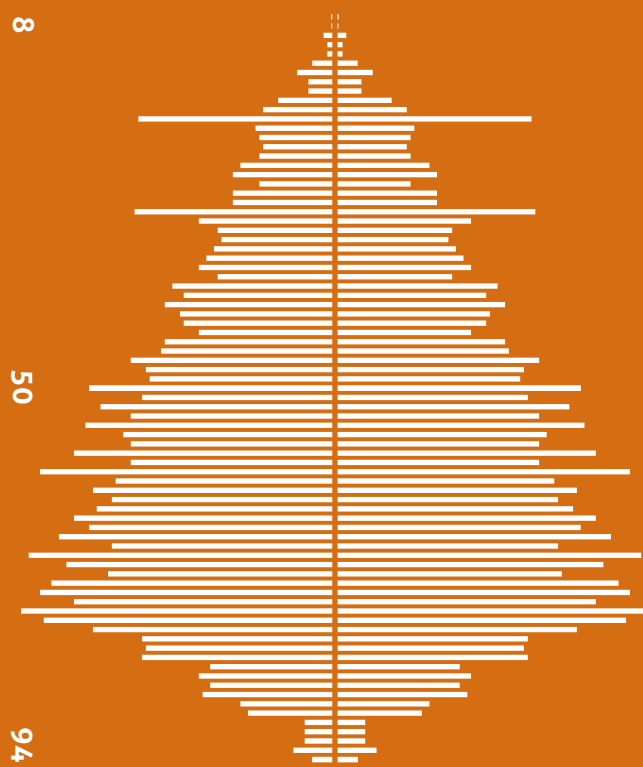
In 2020 waren 108 lokale vogelwachten bij de BFWW aangesloten. De vogelwacht met de meeste leden is Fûgelwacht It Súd en omkriten (Drachten/Beetsterzwaag), de kleinste wacht is Vogelwacht Lollum/Waaxens. Het aantal leden van alle wachten tezamen komt uit rond de 17.500. 3800 van hen zijn actief als vrijwilliger in allerlei verschillende taken. Die taken lopen uiteen van weidevogelbescherming, nestvloten maken voor zwarte sterns tot bestuurlijke werkzaamheden. Dat dit uitgebreide netwerken van vogelwachten met vrijwilligers uniek is in Nederland, laat de onlangs uitgebrachte Boerenlandvogelbalans zien. In het kader 'Nestbescherming' in deze balans valt te lezen dat de helft van alle Nederlandse vrijwillige weidevogelbeschermers actief is in Fryslân onder de vlag van de BFWW. Een gegeven waar we niet alleen trots op zijn, maar dat we ook koesteren. Zonder deze vrijwilligers zou het werk in het veld onmogelijk worden, wat ten koste zou gaan van de (weide)vogels.

Aantal vrijwilligers per provincie in 2019

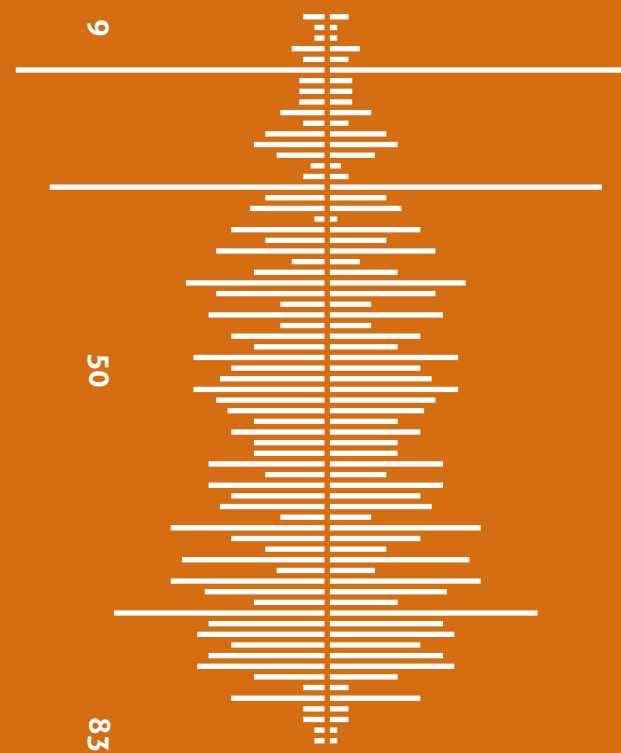

Grutto's genieten van een plasdras.
Foto: Albert Wester

Leeftijdsopbouw nazorgers

Leeftijdsopbouw broedzorgers

In ons systeem staan meer dan 3500 nazorgers geregistreerd. Hun gemiddelde leeftijd is 56 jaar. Het aantal broedzorgers is kleiner - ruim 450 - maar hun gemiddelde leeftijd is wat lager, namelijk 51 jaar. Dat de verdeling van de leeftijdsopbouw heel anders is, is goed te zien in de zetje-rechter grafieken.

Net als iedere vereniging in Nederland heeft helaas ook de BFVW te maken met een krimpend vrijwilligersbestand. Door vergrijzing en de maatschappelijke trend van individualisering blijkt het moeilijker te worden om bestuurders en coördinatoren te vinden.

De BFVW laat het niet bij deze signalering. In 2020 is op het Bondsbureau veel werk verzet om een subsidie van de Europese Unie te verkrijgen die ingezet zal worden om nieuwe vrijwilligers te werven en nieuwe en bestaande vrijwilligers te trainen en te begeleiden. De subsidie is verstrekt onder de noemer LIFE IP GraslandBirdHabitats en maakt deel uit van een internationale subsidieaanvraag. Hoofdpartner is de Duitse deelstaat Niedersachsen. Naast de BFVW zijn ook de provincie Fryslân, Agrarisch collectief de Súdwestkust en de Rijksuniversiteit Groningen deelnemers. Bijzonder is dat ook de overheid van Senegal meedoet. Hoofddoel van de aanvraag is het verbeteren van de situatie voor de grutto langs de hele Atlantische vliegroute, van Denemarken in het noorden tot Senegal en Mauritanië in het zuiden. Voor de BFVW is het een mooie kans om op internationaal vlak samen te werken, terwijl we bouwen aan ons eigen netwerk van onmisbare vrijwilligers.

*Het Bondsbureau is sinds mei 2016
gevestigd in Wiuwert.
Foto: Henk de Jong*

2020 was een bijzonder jaar

Het jaar 2020 begon als elk ander jaar voor de Bond Friese VogelWachten. Niets wees er nog op dat het jaar de boeken zou ingaan als bijzonder. Bijzonder voor alle vrijwilligers die bij de BFVW betrokken zijn en bijzonder voor de vogels waar zij zoveel tijd en energie aan wijden. En dan is in dit geval 'bijzonder' niet erg positief; extreme droogte en een hoge predatiedruk zorgden voor een mislukt seizoen voor de weidevogels en het coronavirus zette de mensenwereld op zijn kop.

Koekactie

Traditioneel begon het jaar in januari nog heel gewoon met de koekactie. In de week van 13 tot en met 18 januari gingen 32 wachten de deuren in hun dorp, stad of omgeving langs met in totaal ruim 20.000 koeken. Vogelwachten Bolsward en Oude- en Nieuwehorne verkochten de meeste koeken. De vrijwilligers die voor deze wachten bij deuren langs gingen, verdienden voor hun wacht zeker € 2.340,- met de 1800 koeken die verkocht werden. Doordat de vorige bakker van de koeken gestopt was, werd dit jaar bakker Modderman uit Rotsterhaule leverancier. De koeken werden niet meer thuisbezorgd, maar konden in Broek of Burgum worden opgehaald.

Algemene ledenvergadering

Hoewel er al geluiden rondgingen dat er een naar virus onze kant op kwam, kon de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering op de eerste vrijdag van maart nog doorgaan. Op 6 maart stroomde de zaal in It Dielshûs in Wommels tegen half acht vol met vogelwachtbestuurders en andere geïnteresseerden. Naast de gebruikelijke af te handelen zaken als financiën en benoemingen van hoofdbestuursleden, vertelden hoofdbestuur en Bondsbureau over allerlei lopende zaken. Onderwerpen als ICT, drones, de maïspilot en de ondersteuning van wachten kwamen voorbij. Onze dochterstichting Agrarisch Natuurfonds Fryslân bracht de toehoorders op de hoogte van hun project bij Murk Nijdam in Wommels. Ons hoofdbestuur stelde aan de ledenvergadering voor om de lening aan het ANF om te zetten in een gift voor de adoptie van 3.333 m2. Dit voorstel werd onder daverend applaus aangenomen. De avond werd afgesloten met een lezing van Alex Datema, voorzitter van BoerenNatuur (de overkoepeling van alle 40 agrarische collectieven in Nederland) over de toekomst van de landbouw in Nederland.

Andere contactmomenten afgelast

Ruim een week na de levendige en positieve ledenvergadering kwam premier Rutte met de melding dat Nederland vanaf 15 maart in een intelligente lockdown zou gaan om verspreiding van het coronavirus te beperken. Dit virus zou de rest van het jaar een prominente rol voor zichzelf opeisen. Het nieuws werd het hele jaar wereldwijd beheerst door berichten over het virus en de maatregelen die overheden al dan niet namen om de verspreiding van het virus tegen te gaan.

Ook voor de BFVW hadden die maatregelen grote gevolgen. Commissies en bestuur konden niet, of slechts digitaal, vergaderen. De beide medewerkers zorgden ervoor elkaar zo weinig mogelijk fysiek tegen te komen, om de kans dat beiden zouden uitvallen ten gevolge van het virus te verkleinen. Verschillende jaarlijks terugkomende contactmomenten konden niet doorgaan.

Merelman. Foto: Herman Postma

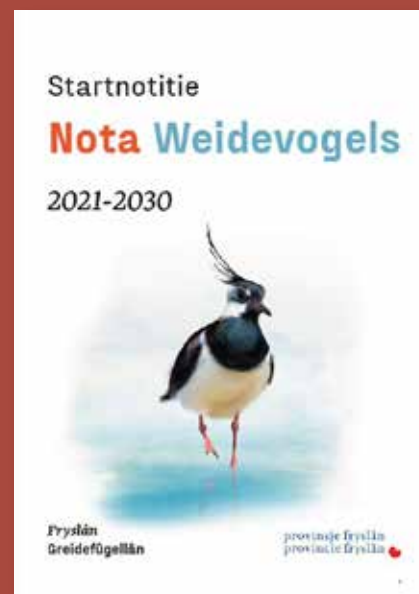
De Fryske Neisoarchdei, de Jeugdfûgelwachtdei, de Kontaktjûn en de rayonvergaderingen werden allemaal afgelast. Ook de informatieavonden van de commissies educatie en broedzorg kwamen te vervallen. Communiceren met onze vrijwilligers was alleen nog mogelijk via mail en telefoon. We sloten het jaar af met een film waarin hoofdbestuurders en medewerkers de vogelwachten bijpraatten over onderwerpen als het nazorgseizoen, de campagne Grutsk op ús Greidefûgels en het werk van de werkgroepen van de commissie broedzorg. Op het moment van schrijven van dit jaarverslag zit Nederland in een zelfs nog strengere lockdown dan in maart 2020. Dat zal nog de nodige gevolgen gaan hebben voor de contactmomenten in 2021. De start van 2021 moet het in ieder geval al doen zonder koekactie, wat wel even slikken is voor de penningmeesters van de deelnemende wachten.

Samenwerkingsverbanden

Achter de schermen kon het werk in aangepaste vorm wel doorgang vinden. Heel belangrijk omdat de natuur niet stil bleef staan. Ook al waren vergaderingen in fysieke vorm onmogelijk, de verschillende samenwerkingsverbanden waarin de BFWW meedraait, zetten hun werk in digitale vorm door. Via Team- of Zoomverbindingen kon toch worden overlegd door onder andere het Olterterpoerlis en haar werkgroepen, door het Grien Oerlis en door het campagne team van Grutsk op ús Greidefûgels.

Op deze anders-dan-anders manier brachten we onze inbreng in voor de evaluatie van de Provinciale Weidevogelnota 2014-2020 en de daarmee samenhangende startnotitie voor de Provinciale Weidevogelnota 2021-2030. We spraken mee over de energietransitie en de gevolgen daarvan voor natuur en landschap. Ook de stikstofproblematiek, de veenweideaanpak, het herstelplan biodiversiteit en de predatieproblematiek werden besproken in de digitale overleggen. En hoewel de ontmoetingen met onze collega-organisaties en de wandelgangen rondom 'normale' overleggen werden gemist, is het toch goed gelukt om onze stem te laten horen. En zo onze vrijwilligers en daarmee de vogels te vertegenwoordigen in provinciale en landelijke overleggen.

Een andere samenwerking die we jarenlang hadden, is tot een einde gekomen doordat onze partner zichzelf ophief. De Stichting Vogelverzorgingsfonds Friesland verzorgde bij strenge winters de verspreiding van vogelvoer (zowel vis als strooivoer) samen met onze vogelwachten. De stichting hoefde de afgelopen jaren niet in actie te komen. Koning Winter lijkt zijn macht een beetje kwijt te raken door de klimaatverandering. Het bestuur van de stichting - onder leiding van Rinse Keizer - besloot daarom het fonds op te heffen en de tegoeden te verdelen onder onze dochterstichting Agrarisch Natuurfonds Fryslân en de beide vogelasiels De Fûgelpits en De Fûgelhelling.

Ook aan de startnotitie voor de Provinciale Weidevogelnota 2021-2030 leverde de BFWW haar bijdrage.

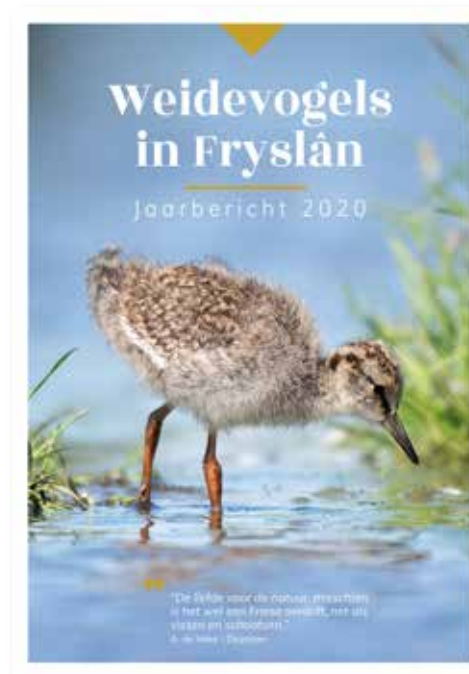

Monitoringsgegevens in provinciaal en landelijk overzicht

We hebben ook gewerkt aan twee uitgaves. De eerste was een vervolg op de eerste editie van 2019, het Jaarbericht 2020 - Weidevogels in Fryslân. In dit magazine worden alle provinciale cijfers over de meldingen van weidevogels weergegeven. Alle zes deelnemende organisaties (naast de BFWW zijn dat It Fryske Gea, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Sovon en het Kollektiven Beried Fryslân) zijn vertegenwoordigd in het redactieteam en gezamenlijk gaven we een overzicht van de stand van zaken van het afgelopen broedseizoen.

Het beeld van 2020 was een sombere. Nog nooit was de overleving van kuikens zo laag als het afgelopen jaar. Meer hierover is te vinden in het hoofdstuk nazorg van dit jaarverslag. Het Jaarbericht is in te zien en te downloaden via onze website.

De tweede uitgave was een landelijk project. Samen met Sovon, Landschappen NL en Landschapergoed Utrecht brachten we de Boerenlandvogelbalans uit. Deze balans is de opvolger van de Weidevogelbalansen uit 2010 en 2013. De Boerenlandvogelbalans geeft inzicht in de situatie van de populaties boerenlandvogels in heel Nederland. De balans schetst een onthutsend beeld. Sinds 1990 zijn de vogels van het open boerenland met 70% achteruitgegaan. De vogels van erf en struweel deden het beter. Die soorten bleven gezamenlijk stabiel, al waren hier grote positieve en negatieve uitschieters. Ook de Boerenlandvogelbalans is in te zien en te downloaden via onze website.

Registratiesysteem

Het ICT-team zette haar werk voor de registratiesite en -app met veel inzet door. Het team heeft altijd nieuwe ideeën, maar blijft ook de bestaande systemen verbeteren.

Meer dan ooit werd in 2020 gebruik gemaakt van ons registratiesysteem. Meer mensen voerden in het systeem meer gegevens in over vogels in de natuur. In totaal waren er bijna 10% meer gebruikers van ons systeem. Het gebruik van de app steeg zelfs met ruim 15%. Nu veel andere zaken wegvielen, zochten blijkbaar veel mensen de rust van het veld op en namen de tijd om het registratiesysteem te leren kennen en gebruiken. Dat geeft voor ons toch een positief randje aan een verder moeilijke situatie.

Het team werkte ondertussen aan de mogelijkheid om ook oude gegevens in het systeem in te voeren. Via 'registratie melden archief' is het nu mogelijk om oude papieren stippenkaarten op te slaan als digitaal archief. Wie nog oude stippenkaarten (van heit of pake bijvoorbeeld) heeft liggen, kan dit via of door de lokale vogelwacht (laten) invoeren. Die mappen vol papieren kaarten met gegevens over weidevogels zijn eigenlijk een schat aan informatie. Die schat willen we op deze manier toegankelijk maken voor toekomstig onderzoek en analyses.

*Kievitkuiken.
Foto: Albert Wester*

Wachtondersteuning

Ook intern was het voor commissies en werkgroepen wennen aan een digitale wereld. Ons eigen hoofdbestuur vergaderde regelmatig via Teams. Na wat opstartproblemen bleek dit voor geen van de bestuursleden een obstakel. Voor de commissie wachtondersteuning, die begin 2020 net goed op stoom was gekomen, bleek het obstakel echter behoorlijk. Wachten met een hulpvraag konden niet fysiek bezocht worden, waardoor brainstormen over hoe de vogelwacht met nieuwe energie voortgezet zou kunnen worden. Enkele wachten konden net voor de lockdowns bezocht worden en hier is nieuw elan gevonden om door te gaan met nieuwe ideeën. Enkele andere vogelwachten hebben hun vraag nog even in de ijskast gezet.

11

Onderzoek

De commissie onderzoek heeft Sovon opdracht gegeven een analyse uit te voeren naar de vraag of er een relatie bepaald kan worden tussen uitkomstdatum en kuikenoverleving bij Kieviten. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van ring- en zendergegevens uit eerdere veldonderzoeken. Doel is om in het voorjaar van 2021 met een rapport te komen. Teade de Boer (projectleider drone-team), Rob Feenstra (gebiedscoördinator NFW-zuid), HB-lid Doede Kooistra en Inge van der Zee vormen de begeleidingsgroep. Bij de BFVW leeft het idee om grootschalig onderzoek naar de leefwijze van de Kievit te doen. Dankzij het grutto-onderzoek dat

Theunis Piersma en collega's al vele jaren uitvoeren in Zuidwest Fryslân is over deze weidevogel al veel bekend. Veel minder weten we van het hoe en wat in het leven van een Kievit. Partijen als de Rijksuniversiteit Groningen, Sovon en onderzoeksbureau Altenburg & Wijmenga hebben aangegeven ook geïnteresseerd te zijn. Het doen van dergelijk grootschalig onderzoek vergt niet alleen tijd en mankracht, maar is ook bijzonder kostbaar. Het zoeken naar fondsen ter financiering zal dan ook de eerste stap zijn. Een stap die waarschijnlijk een flinke tijd zal duren.

Bezetting hoofdbestuur

De BFVW kreeg dit jaar een groot verlies te verwerken. Hoofdbestuurslid en vogelman in hart en nieren Henk Kalsbeek ontviel ons op 18 september. Op de leeftijd van 73 jaar en na 26 jaar HB-lid te zijn geweest, stierf hij thuis in Wergea. Enkele weken eerder was hem daar nog de 'Gouden Ljip' opgespeld voor alle jaren dat hij

zich voor de BFVW heeft ingezet. Een in memoriam is hiernaast te vinden. Het hoofdbestuur bestaat nu nog uit zeven personen. Volgens de statuten moeten er negen leden zijn, er zijn dus twee vacatures binnen het hoofdbestuur.

In de zomer kwam het bericht binnen dat voormalig hoofdbestuurslid Eltjo van Marum was overleden. Hij heeft zich tien jaar lang voor de BFVW ingezet als penningmeester en als hoofdredacteur van ons verenigingsblad Vanellus.

*Het hoofdbestuur van de BFVW
tijdens de ALV in 2020
Foto: Henk de Jong*

De leden van ons hoofdbestuur:

Frans Kloosterman – voorzitter
Wybe de Jong – penningmeester
Marijke Rijpkema-Elshof – secretaris en interim voorzitter commissie educatie
Henk Minkes – voorzitter commissie broedzorg
Titus Sijmonsma – voorzitter commissie nazorg
Doede Kooistra – commissie onderzoek en juridische zaken
Jacob van der Wal – commissie wachtondersteuning

YN MEMOARIAM

We krigen berjocht dat op 18 septimber 2020 ferstoarn is ús haadbestjoerslid en earelid

Henk Kalsbeek

(berne 1 febrewaris 1947)

Net alhiel ûnferwachte, mar dochts komt it, ek by ús, hurd oan. Want we sille him yn ús rûnte misse as kundich en belutsen bestjoerder, mar ek as de man mei waarm omtinken foar de minsken om him hinne.

IT BFVW, de wachten, de leden en foaral ek de aaisikers ha in protte oan Henk te tankjen. Hy hat him jierrenlang, mei alles wat er yn him hie, ynsetten foar it behâld fan it aaisykjen. In protte juridyske prosedueres hat er mei útfochten en hy wie by de ynfiering fan de aaisikerskaart belutsen. Neist it feit dat it "ekologisk folslein ûnskuldig" wie en is, sa't Henk sei, wie hij derfan oertsjoege dat de leafde foar de greidefûgels en de kennis dy't derfoar nedich is om de fûgels te beskermjen it beste opdien wurde kin yn de maitiid as it greidefûgelliben op gong komt: aaisykje, dêrfan leare en dan yn de praktyk bringe troch te beskermjen. Wy, as aaisikers, ha allegearre profitearre fan al syn krewearjen en syn oanhâlden, fan alle tiid dy't hy dêryn stutsen hat. Ik

bin der wis fan dat sûnder dy ynset fan Henk it aaisykjen jierren earder ferbean west hie.

It haadbestjoer fan it BFVW hat begjin augustus besletten om Henk Kalsbeek it earelidmaatskip fan it Bûn ta te kennen. De gouden ljip is him op de tsiende fan de rispmoane opspjelde yn oanwêzichens fan syn frou en sawat it hiele HB. Hy hat it earelidmaatskip krigen foar al syn wurk foar it BFVW yn de 26 jier dat er HB-lid wêze mocht, foar syn ynset yn de kommisje neisoarch fan it Bûn en foar alle tiid, enerzjy en emoasje dy't hy deryn setten hat.

Henk, op dit plak sizze we "tige, tige tank".

We winskje syn frou Wilma, bern en fierdere famylje in protte sterkte ta mei dit swiere ferlies.

Út namme fan it HB en grif in hiele protte aaisikers/neisoarchers, Henk Minkes

*Henk Kalsbeek houdt een warm pleidooi tijdens een ALV.
Foto: Henk de Jong*

Media

Ons verenigingsblad Vanellus dankt zijn naam aan de Latijnse naam voor de kievit: *Vanellus vanellus*. Het blad doet dan ook al jaren verslag van allerlei wetenswaardigheden rondom deze vogel en zijn medeweidegenoten.

Ook allerlei andere vogels komen aan bod. Met rubrieken als In de kijker, Wachtwoord en Fjildpraat zet de redactie zowel vogels als vrijwilligers en professionals die zich met die vogels bezig houden in het zonnetje. Het uiterlijk van de Vanellus is met ingang van het februarinummer van 2020 drastisch veranderd, het blad is hierdoor moderner en aantrekkelijker geworden.

De beide medewerkers van het Bondsbureau vullen zowel de website als de facebookpagina regelmatig met nieuwe artikeltjes. Ook zijn er enkele bestuursleden die nieuwtjes delen op twitter. Wie op de hoogte wil blijven van nieuws over de BFWW of wil weten wat ons beleidsplan inhoudt, kan hiervoor terecht op www.friesevogelwachten.nl.

De eerste Vanellus in een nieuw jasje.

**Heeft u ook
belangstelling voor
het sponsoren van
de BFWW?**

Neem contact op met
Henk de Jong, 06 511 72 174
of h.dejong@bfvw.nl

We zullen uw bijdrage
goed besteden!

Sponsors

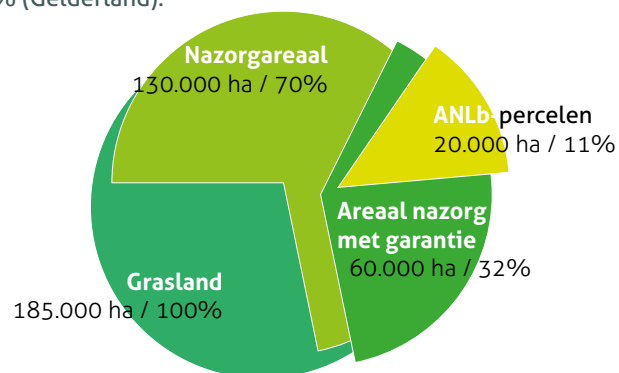
AMERICAN BASE (DUMP AND OUTDORE STORE), BOLSWARD | BIOFOOD DIERVOEDING BV, DRACHTEN | FB ACCOUNTANTS, BURGUM | FIRMAQ MEDIA GROEP, HEERENVEEN | FRISIA (TERREININRICHTERS EN HOVENIERS), BERGUM | GRAFISCHE GROEP VAN DER EEMS, EASTEREIN | HELGA AUKES COMMUNICATIE & OFFICE MANAGEMENT, MANTGUM | IT POSTHÜS (HOTEL RESTAURANT), BURDAARD | MEMBERCONTROL (LEDENADMINISTRATIESYSTEMEN), ASSEN | NOORDMANS MAAISERVICE BRITSWERT | OVERWIJK METAALBEWERKING, SNEEK | PIETERPIKZONEN, LUINJEBERD | RABOBANK SNEEK-ZUIDWESTFRIESLAND | VAN DER MEER CONSULTING BV, AKKRUM | VERZEKERINGEN SIEBE DE VRIES, HEERENVEEN | VIVARA, VIJLINGSBEEK | V&H DAKBEDEKKINGEN LEEUWARDEN BV, LEEUWARDEN

Algemeen

In onze provincie Fryslân bestaat 185.000 hectare grond uit grasland. Op 130.000 hectare daarvan doen onze nazorgers aan weidevogelbescherming en -monitoring. Met andere woorden de weidevogels op die hectares worden geteld, geregistreerd en indien nodig en mogelijk beschermd. Via een samenwerkingsovereenkomst biedt de BFVW een garantie op die monitoring aan de zeven Friese agrarische collectieven. Die garantie geldt voor circa 60.000 hectare. Binnen die garantiegebieden liggen de percelen waar maatregelen worden uitgevoerd vanuit het ANLb. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om uitgesteld maaien of verhoging van het waterpeil. Deze percelen beslaan samen circa 20.000 hectare.

Dat wij binnen onze provincie de weidevogels op zo'n 70% van het graslandoppervlakte beschermen en monitoren, is uniek in Nederland. Andere weilandrijke provincies komen niet verder dan zo'n 36% (Noord-Holland) of zelfs 10% (Gelderland).

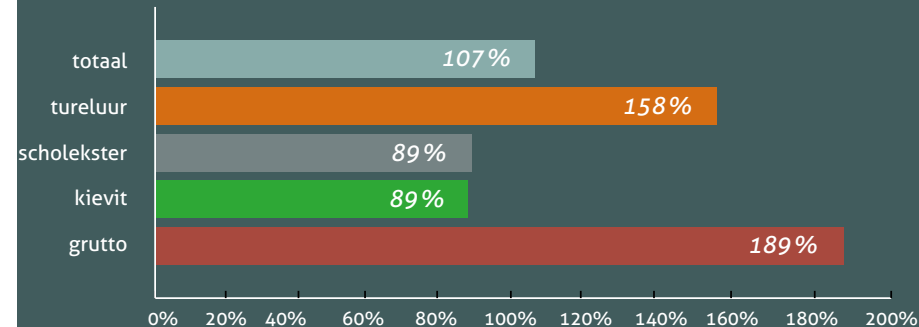

Ook het systeem waarmee de nazorgers de gegevens over de vogels invoeren, is uniek. We werken met een gebruikersvriendelijke invoerapp die gekoppeld is aan de bfvwregistraasje-site. Nazorgers gaan met de mobiele telefoon in de hand het veld in en registreren wat ze vinden aan nesten en broedparen. Het vervolg van het nest kan worden bijgehouden: zijn de eieren uitgekomen, gepredeerd, verlaten of om een andere reden verloren gegaan. Verder kunnen waarnemingen van alle verschillende vogelsoorten worden ingevoerd, net als waarnemingen van predatoren en hun sporen. We roepen onze nazorgers op om alles wat ze in het veld aan vogels en hun predatoren tegenkomen in te voeren met de app. Via de site kunnen de gegevens vervolgens worden aangepast, verplaatst of gewist. Ook kan men op de site een overzicht (in kaart- en tabelvorm) vinden van alle meldingen binnen een vogelwachtgebied.

Situatie 2020

Het stikte van de muizen in 2019. Een muizenplaag breidde zich vanuit het zuidwesten van de provincie uit naar het noordoosten. Voor veel roofdieren zijn muizen een gewilde prooi en de vossen, marterachtigen, reigers en roofvogels gedijden dan ook uitstekend. Ze brachten grote gezinnen groot. Voor grondbroeders als weidevogels en eenden betekende de muizenvoorraad een tijdelijke verlichting van de predatiedruk die de laatste jaren een groot effect op hun populaties heeft.

verschil in procenten van gemelde verliezen 2020 t.o.v. 2019

>> In de grafiek 'nesten en broedparen incl. verliezen' is van de afgelopen zes jaar het totaal aantal meldingen van nesten en broedparen en verliezen van de vier hoofdsoorten te zien. In 2020 zijn meer meldingen gedaan dan in de jaren ervoor. Het is belangrijk om hierbij te bedenken dat er ten eerste meer mensen langere tijd in het veld registreerden en dat er ten tweede (veel) meer verliezen zijn gemeld, wat meer legfels per broedpaar aannemelijk maakt.

Aan het einde van het seizoen bleek dan ook dat de grutto voor het eerst in jaren weer eens een voldoende broedsucces haalde in onze provincie. Kenners binnen de BFVW waarschuwden toen al: als die muizen opraken en de roofdieren de winter doorkomen, dan volgt er een heel zwaar jaar voor de weidevogels. Pessimistisch vonden anderen, de natuur regelt zichzelf en met een beetje geluk komen de roofdieren niet massaal de winter door. Helaas kreeg de eerste groep gelijk.

De winter van 2019/2020 bleek zacht en wisselvallig. Het werd uiteindelijk de op één na warmste winter ooit gemeten. De muizen bleven hierdoor tot in februari ruimschoots aanwezig en de predatoren hadden geen enkele moeite om de winter door te komen. Tot het in februari ging regenen en bleef regenen. Het werd de op één na natste februari ooit gemeten. De landerijen stonden blank en de muizen verdronken. Nog één feestmaal voor de rovers, maar toen waren de muizen vrijwel op. Begin maart begonnen de eerste Kieviten hun eieren te leggen. De predatoren, op zoek naar ander voedsel dan de muizen, maakten er op grote schaal korte metten

mee. Gelukkig kunnen Kieviten meerdere malen een legsel produceren, dus er kwam een tweede kans. En een derde en een vierde. Maar half maart stak er een schrale oostenwind op die de velden droog blies. April werd zonnig, zeer zacht, maar vooral extreem droog. Zelfs de grasgroei bleef achter door vochttekort.

Het vochttekort was ook verantwoordelijk voor een tekort aan voedsel voor de weidevogels. Grutto's en tureluurs konden met hun snavels niet meer in de keiharde bodem komen (met name op de klei), terwijl de regenwormen zich in de diepte verborgen hielden. Daarmee werden die wormen onbereikbaar voor de tastjagers als grutto en tureluur en voor de zichtjagers als Kievit en scholekster. Ook insecten waren er door de droogte te weinig.

Gevolg was dat de leg van grutto en tureluur werd uitgesteld. Pas in mei kwamen de eerste grutto's aan de leg. Een duidelijke piek in eileg - zoals we die in 'normale' jaren zien - bleef uit. Ook mei verliep droog en zonnig, eerst nog fris, maar later warmer. Het vochttekort liep verder op.

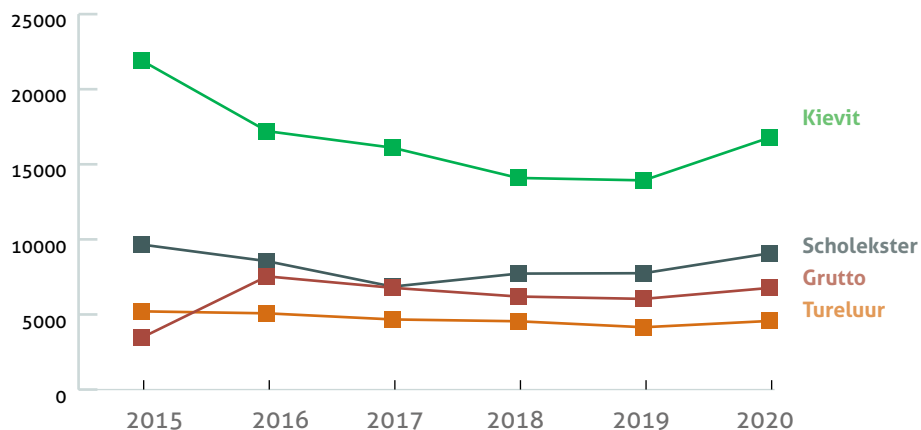
Het werd al met al een lang broedseizoen waarin de vogels zeer verspreid aan de leg kwamen en herhaaldelijk opnieuw moesten beginnen. De predatiedruk bleef extreem hoog. Al die roofdieren die nu op hun beurt een gezin probeerden groot te brengen, struinden de velden af naar eieren, kuikens en zelfs adulte vogels. Met een slecht jaar voor de vogels als gevolg.

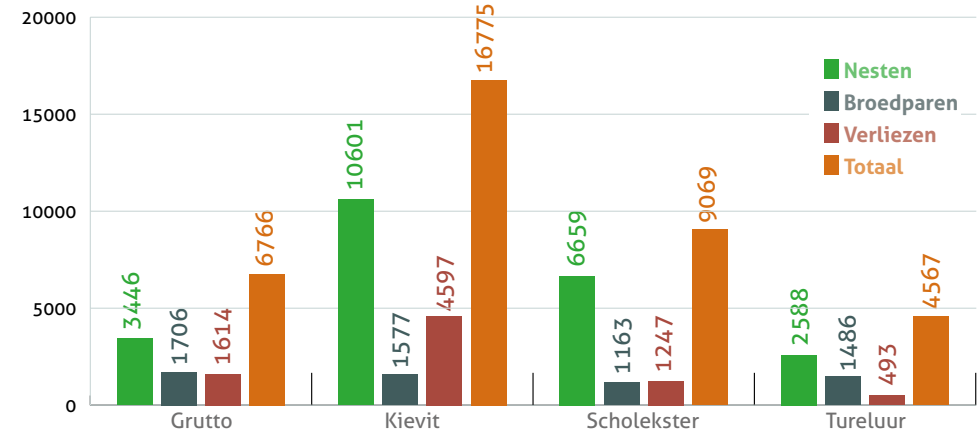
Door droogte en predatie werden er dit jaar weinig jonge grutto's vliegvlug.

Foto: Albert Wester

Nesten en broedparen inclusief verliezen

Aantallen 2020

Plasdraspompen als droogtebestrijders

In onze goed ontwaterde provincie betekent een droge periode dat de velden al snel uitdrogen. De bodem wordt hard (klei en veen) en krijgt scheuren of wordt mul en gaat stuiven (zand). Een uitzondering vormden afgelopen jaar die gebieden die door middel van bijvoorbeeld een pomp kunstmatig nat werden gehouden. Massaal trokken de vogels naar deze plasdrassen om daar naar voedsel te zoeken. Wat meestal ook betekende dat de oudervogels langer bij hun eieren weg moesten, wat de roofdieren weer extra kans gaf om ze te roven.

Het aantal plasdrassen in de provincie breidt zich ieder jaar uit, maar bleek nu toch niet voldoende om in de grote behoefte te kunnen voorzien. Op stel en sprong startte er vanuit de projectgroep rondom Grutsk op ús Greidefûgels (in de persoon van Henk de Jong) een actie om goedkope plasdraspompjes in te kopen en ter beschikking te stellen aan de vogelwachten. Tegen gereduceerd tarief. De BFWW en de Provincie betaalden ieder een derde deel en de vogelwachten betaalden het laatste derde deel. De pompjes vonden gretig aftrek en in recordtijd waren de - tegen het actietarief beschikbare - 70 pompen uitverkocht. Bovendien werden er ook nog pompen besteld voor het normale tarief. Leverancier Aquasolar uit Sneek had het er druk mee.

Op deze manier werd er op veel plaatsen in de provincie voor extra water gezorgd, wat voor een beetje verlichting zorgde voor de vogels. Ook volgend jaar kunnen deze pompjes en de al geplaatste 'reguliere' plasdraspompen weer worden ingezet voor de weidevogels. Toch hopen we dat de reeks van drie droge voorjaren het komend seizoen doorbroken zal worden door een lekker vochtig voorjaar!

Een van de Grutsk-pompjes.
Foto: Johannes van Stralen

Het effect van de pompjes is duidelijk zichtbaar.
Foto: Gerard van Asselt

Van de kievit werden weinig kuikens gezien. Foto: Albert Wester

Kievit

Het mooie weer van maart en de nog natte velden zorgden ervoor dat op 13 maart alle eerste eieren gemeld waren. Ook de nazorg kwam goed op gang. De eerste eieren kwamen half april uit. Dat bleek geen goed moment. Zoals eerder aangegeven was het droog en was de predatiedruk bijzonder hoog. De meeste kuikens overleefden het dan ook niet. Vervollegsels kwamen verspreid binnen, het leek erop dat de sijkjes niet in topconditie waren.

Het seizoen werd lang en verliep zeer verschillend per locatie. Hier en daar werden vijfde en zesde legsels gemeld. Net als vorig jaar werden er ook nu nog tot in juli kievitvrouwen op eieren gesignaleerd. In de aantallen nesten en broedparen is dit ook terug te zien (zie grafiek op pagina 15). Het aantal meldingen is hoger dan in 2019, maar dat is in dit geval niet een goed teken. Er werden weinig kuikens gezien die bijna konden uitvliegen. Veel nazorgers noemden dit een 'verloren jaar' voor de vogels.

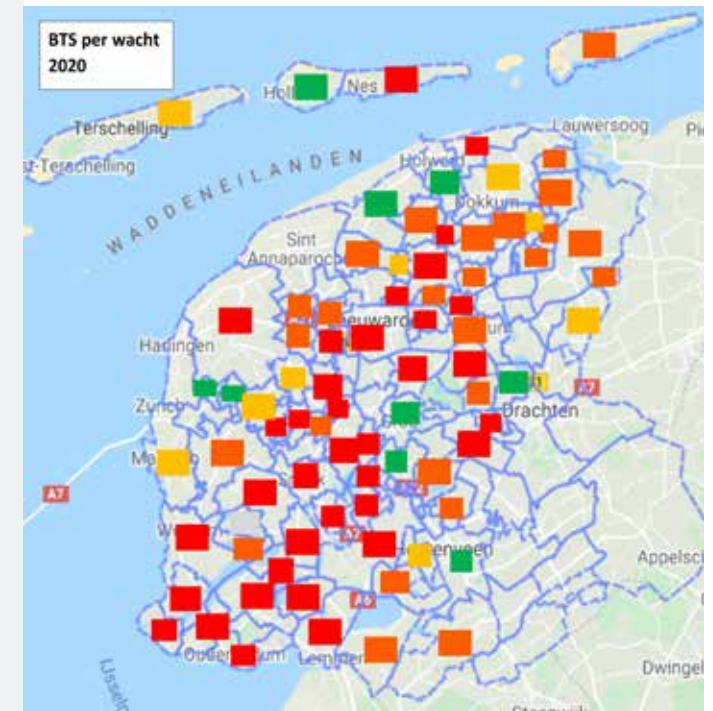
Grutto

Ook de grutto heeft de gevolgen ondervonden van de combinatie van droogte en hoge predatiedruk. Het seizoen kwam laat en verspreid op gang. De Rijksuniversiteit Groningen geeft in haar Gruttomonitor aan dat ook grutto's die hun eerste nest verliezen, eigenlijk altijd aan een tweede of zelfs derde leg beginnen. Dat was ook dit jaar het geval.

Het merendeel van de eerste nesten werd slachtoffer van predatie. De vervollegsels hadden meer kans. Waarschijnlijk doordat die legsels in hogere vegetatie liggen en daardoor minder zichtbaar zijn. Toch haalden ook veel vervollegsels het niet. Kuikens die wel uit het ei kropen, waren door de droogte gedwongen om meer tijd en energie te steken

in het zoeken naar voedsel. Hierdoor waren ze vaker zichtbaar en zo hadden de overvloedig aanwezige rovers een makkelijke prooi aan deze kuikens.

Ieder jaar bepalen we aan de hand van de alarmtelrondes en de tellingen van nesten en broedparen het zogenaamde Bruto Territoriaal Succes van de grutto. Dit BTS wordt ook wel broedsucces genoemd. Resultaat van de combinatie van droogte en predatie was dat er provinciebreed een bijzonder slecht broedsucces werd behaald. Het BTS bleef steken in de categorie 'zeer slecht'. Gelukkig waren er enkele lichtpuntjes, gebieden waar nog wel de voldoende werd gehaald. Maar dat bleek voor het totaal niet voldoende om het gemiddelde omhoog te trekken.

Het merendeel van de eerste gruttonesten werd slachtoffer van predatie. Foto: Albert Wester

Scholekster en tureluur

Het aantal nesten en broedparen dat gemeld is van de scholekster ligt iets hoger dan in het voorgaande jaar. Hoewel de scholekster een felle vogel is, bleek de soort niet opgewassen tegen de hoge predatiedruk in combinatie met de droogte. Er werden dit jaar bijna 90% meer verliezen gemeld dan in het jaar ervoor.

Bij de tureluur is het beeld vrijwel gelijk aan dat van de grutto. De leg kwam laat op gang. Er werden meer nesten gemeld (10%), maar bijna net zoveel broedparen minder. Misschien waren de nestjes beter te vinden door vertraagde grasgroei? De tureluur lijkt de enige van de vier hoofdsoorten te zijn die in aantallen redelijk stabiel blijft.

18

Het aantal gemelde scholeksternesten en -broedparen ligt iets hoger.

Foto: Jappie Seinstra

De tureluur blijft in aantallen redelijk stabiel.

Foto: Henk Dikkers

Michel van der Goot vond het eerste Kievitsei van Fryslân. Foto: BFWW-archief

De trotse vinder van het eerste jeugdei: de negenjarige Hidde Huizenga. Foto: BFWW-archief

Eerste eieren

Na alweer een extreem zachte winter stonden we bij de BFWV al een tijdje op scherp voordat op 2 maart vanuit Gelderland het eerste kievitsei van Nederland gemeld werd. Dit jaar dus geen primeur voor Fryslân. De dagen erna kwam de ene na de andere provincie met een melding, maar bij ons bleef het nog stil.

Tot op zondag 8 maart. Even voor half vier kwam er een telefoontje binnen. 'Wy ha in aai fûn, is it it earste?' Ja dat was het. Twee medewerkers stapten in hun auto op weg naar Aldegea bij Kolderwolde in de gemeente De Fryske Marren. Ook BFWV-voorzitter Frans Kloosterman ging op weg. Na zo'n vijf kwartier was iedereen ter plaatse en werd kennisgemaakt met gelukkige vinder Michel van der Goot (25) en zijn vriend en leermeester Peter Kerkstra (56).

Als 8-jarig jochie ging Michel al aan de hand van Peter mee het veld in. Als puber bracht hij lange dagen met Peter buiten door. 'Fan moarns healwei seizen oant jûns healwei sawnen strúnden wy troch Fryslân, machtige tiden wienen dat!' Inmiddels doen beide heren nazorg voor hun wacht Koudum-Hemelum en springen ook nog wel eens elders bij.

De huldiging vond plaats op de boerderij van Hains en Esther Koopman met uitzicht op het winnende perceel. De heer Brok sprak zijn waardering uit voor de inzet van beide heren en toonde bewondering voor hun kennis en ervaring in het veld.

Voor de BFWV bleef het de dagen erop een drukte van belang. In vijf dagen tijd werden alle gemeente-eieren gevonden. Op maandag 9 maart werden zes gemeentes bijgeschreven, op dinsdag vier, op woensdag wederom zes en op donderdag en vrijdag de laatste twee.

Donderdagavond 12 maart om half zeven was het feest in een weiland nabij Kollumerpomp. Hidde Huizenga (9) uit Kollum vond daar in een prachtig opgemaakt nestje een 'ientsje'. Zijn vader en pake doen nazorg in deze buurt voor vogelwacht Kollum en Hidde helpt hen daar bij. Deze avond deden ze na het eten even een rondje en ze zagen direct al een paar mooie kansen. En één van die kansen resulteerde in het Fryske Jeugdaai van 2020!

De volgende dag werd Hidde gehuldigd door gedeputeerde Hoogland en BFWV-voorzitter Kloosterman. Vanwege het coronavirus vond dit plaats in het BFWV-kantoor in Wiuwert. Het moment was er niet minder feestelijk om.

Datum	Locatie	Vinder
maart 8	provinciaal, tussen Aldegea en Kolderwâlde	Michel van der Goot uit Himmelum
maart 9	Opsterlân bij Oerterp	Albert Bosma uit Oerterp
	De Fryske Marren bij Dolsterhuzen	Jan de Vlas uit Ychtenbrêge
	Ameland bij Nes	Hidde Dijkstra uit Britsum (twake) en Pedro Kooiker uit Nes
	Terschelling	Steven Klijn van Terschelling
	Súdwest-Fryslân bij Skearnegoutum	Sjoerd van der Hem uit Jorwert
	Smallingerland bij De Wylgen	Auke Tuinstra uit Drachten
maart 10	Tytsjerksteradiel bij Suwâld	Rinze van der Ploeg uit Koatstertille
	Weststellingwerf bij Spanga	Klaas Stapensea uit Emmeloord
	Ljouwert bij Stiens	Aizo Elgersma uit Stiens
	Waadhoeke bij Hitzum	Geart Dijkstra uit Winsum
maart 11	Dantumadiel bij Dokkum	Jan Nutma uit De Lytse Jouwer en Harry Wijbrands uit Molkwar
	Noardeast-Fryslân bij Aldwâld	Harry de Boer uit Dokkum en Anne Brandsma uit Damwâld
	Harlingen bij Achlum	Anne Wind uit Pingjum
	Heerenveen bij Terbant	Ewout Schröder uit Jirnsom en Klaas Stapensea uit Emmeloord
	Schiermonnikoog	Jan Holwerda van Schiermonnikoog
maart 12	Achtkarspelen bij Buitenpost	Anne de Vries uit Buitenpost en Kees Veldman uit Surhuisterveen
	Jeugdei bij Kollumerpomp	Hidde Huizenga (9) uit Kollum
maart 13	Ooststellingwerf bij Ravenswoud	Jan Nutma uit De Lytse Jouwer en Harry Wijbrands uit Molkwar

Maispilot

In 2020 zijn we gestart met het eerste jaar van de pilot met de lange titel 'Vergroten van de biodiversiteit in mais op veen met de kievit als gidssoort'. In de wandelgangen noemen we dit kortweg de maispilot. De BFVW is projectleider van deze pilot en werkt hierin samen met LTO Noord en de provincie Fryslân. Het broedsucces van de kievit is een goede indicatie van de voldoende beschikbaarheid van wormen en emelten (voor volwassen vogels) en van kruipende en laagvliegende insecten (voor kuikens) en daarmee van de stand van de biodiversiteit.

De deelnemende boeren (5 percelen van ieder 3 hectare) aan de maispilot krijgen een vergoeding om het inkomstenverlies dat de maatregelen opleveren, te compenseren. De pilot loopt drie jaar, van 2020 tot en met 2022.

Uit het evaluatieverslag van de pilot van 2020 blijkt dat het jaar weinig bruikbare resultaten heeft opgeleverd doordat er te weinig kuikens op de percelen waren om te volgen. Oorzaken zijn dezelfde als overal in de provincie: droogte in combinatie met predatie.

Slechts op twee percelen waren kuikens aanwezig. De signalen lijken er op te wijzen dat die veelal op de percelen bleven tot de mais te hoog werd, maar zeker is dat niet.

Wel zijn er lessen getrokken over communicatie in coronatijd, over het inzaaien van kruiden in bestaande vegetatie en over het volgen van aanwezige kievitkuikens.

*De maispilot loopt gelukkig nog twee jaar.
Hopelijk is er dan meer succes.
Foto: BFVW-wildcamera*

Droneteam

Afgelopen jaar heeft het droneteam van de BFVW gevlogen met vier weidevogeldrones. Deze drones konden worden aangeschaft met financiering vanuit de Provincie. Het team wordt voor ons aangestuurd door Teade de Boer van Fjildwurk. Iedere drone wordt gevlogen door een team van vier tot zes piloten. Teade heeft gezorgd dat alle piloten de juiste training kregen, al bleek dat door corona een lastige klus.

De drones worden ingezet voor het opsporen van nesten en kuikens. Dit kan zijn op grote percelen die slecht te belopen zijn, maar ook op percelen met een uitgestelde maaidatum. In dat geval wordt gekeken of (en hoeveel) kuikens nog aanwezig zijn. Is dat het geval dan kan er last minute beheer door het collectief worden uitgegeven, waardoor de boer het maaien nog een poosje kan uitstellen.

De aanvraag voor een dronevlucht kan komen vanuit de eigen vogelwachten, maar ook andere partijen kunnen een vlucht aanvragen. Zo kunnen de agrarische collectieven een vlucht aanvragen via de gebiedscoördinatoren van de BFVW en kunnen TBO's terecht bij de teamleider. In totaal hebben de vier teams 130 vluchten gemaakt in de maanden april, mei en juni.

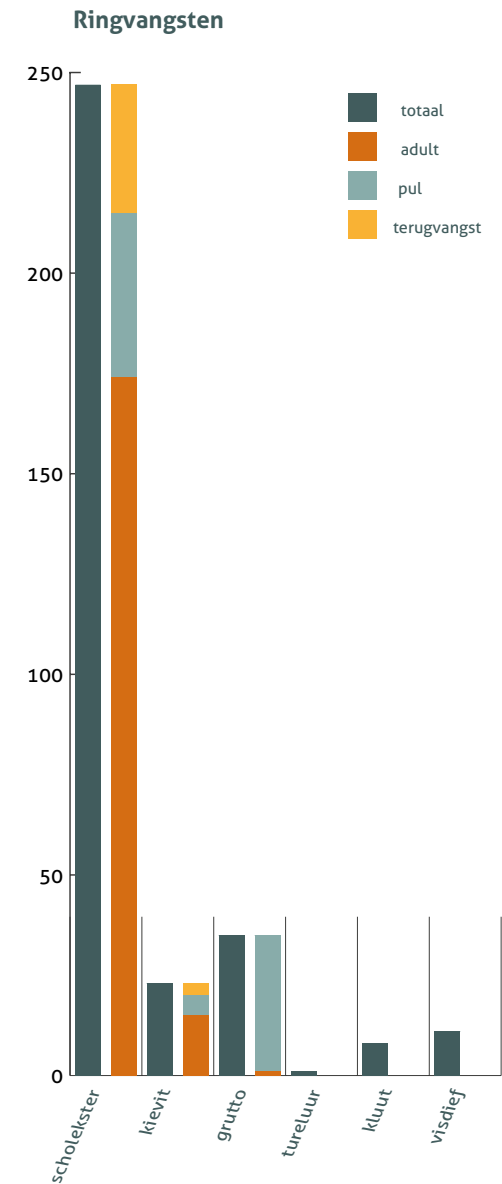
*De drone-apparatuur staat klaar.
Foto: BFVW-archief*

RAS ljip-strânljip

Binnen het RAS-project (wat staat voor Retrapping Adults for Survival) worden kuikens en volwassen kieviten en scholekster gevangen, geringd en van alle kanten opgemeten. Het vangen gebeurt met zogenaamde vangkooien die boven het nest op scherp worden gezet. Dit vangen is intensief en tijdrovend werk. Soms worden geringde vogels in volgende jaren opnieuw gevangen. Aan de hand van die meldingen kunnen wetenschappers dan iets zeggen over de leefwijze en voorkeuren van deze vogels. Zo ving ringgroep Franeker een broedende scholekster op 20 juni die eerder op 15 juni 1980 als kuiken was geringd op vrijwel dezelfde plaats. Deze scholekster was net veertig jaar geworden, nog altijd vruchtbaar en terug op de plaats van geboorte!

De vleugellengte van een scholekster wordt gemeten.
Foto: Janny Kamstra-Werkhoven

Algemeen

In het vorige hoofdstuk is uitgebreid ingegaan op de nazorg van de BFVW. Daarbij zoomden we in op de zogenaamde vier hoofdsoorten (kievit, grutto, tureluur en scholekster). De BFVW beschermt en monitort echter nog veel meer soorten. Onze commissie broedzorg houdt zich bezig met al deze andere soorten.

Vrijwilligers zorgen voor allerlei soorten nestgelegenheden, van zwaluwtillen tot nestkasten voor kerkuilen. Verder worden ook soorten geringd en registreren onze vrijwilligers informatie over zo'n 250 verschillende vogelsoorten. Van 134 van die soorten werden één of meer broedparen gemeld in Fryslân. Van hele algemene soorten als de meerkoet en de wilde eend komen vanzelfsprekend de meeste meldingen binnen, maar er worden ook bijzondere soorten als broedpaar gemeld.

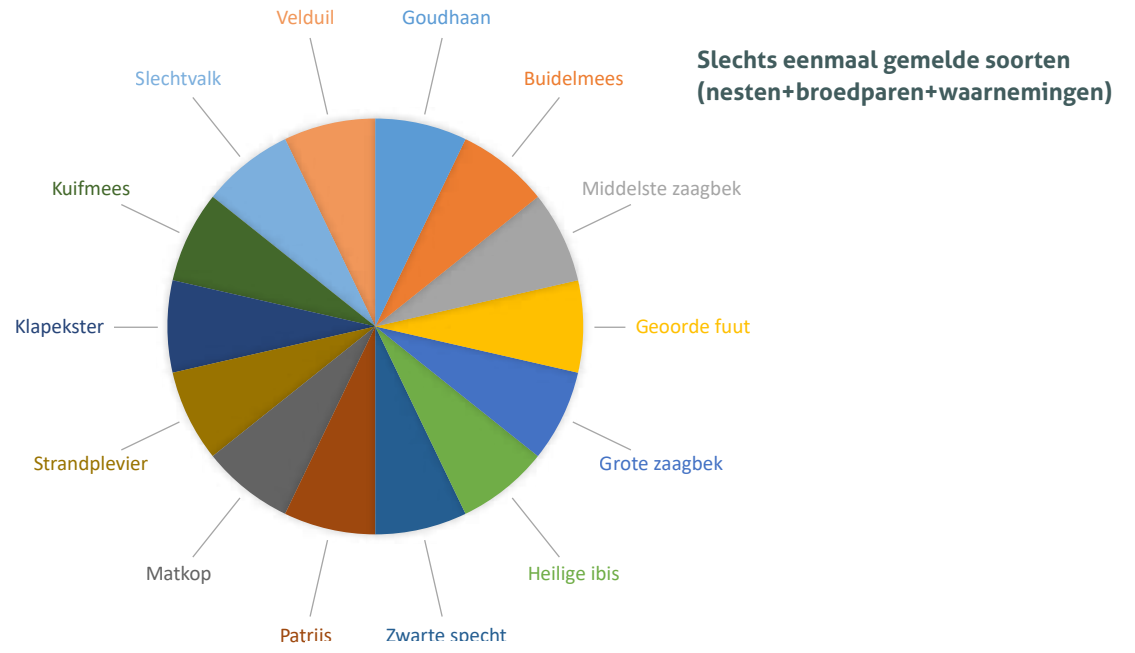
Zo meldde Vogelwacht Hollum-Ballum (Ameland) een broedpaartje kuifmees. Vogelwacht Augustinusga/Surhuizum wist zelfs een nestje van de klapekster te vinden.

Naast nesten en broedparen kunnen ook waarnemingen ingevoerd worden in het systeem. Als we ook hier de hoofdsoorten buiten beschouwing laten, dan zien we als top drie: de wilde eend, de boerenzwaluw en de meerkoet. De wilde eend is door 53 wachten ingevoerd als waarneming, met Vogelwacht Bolsward als koploper.

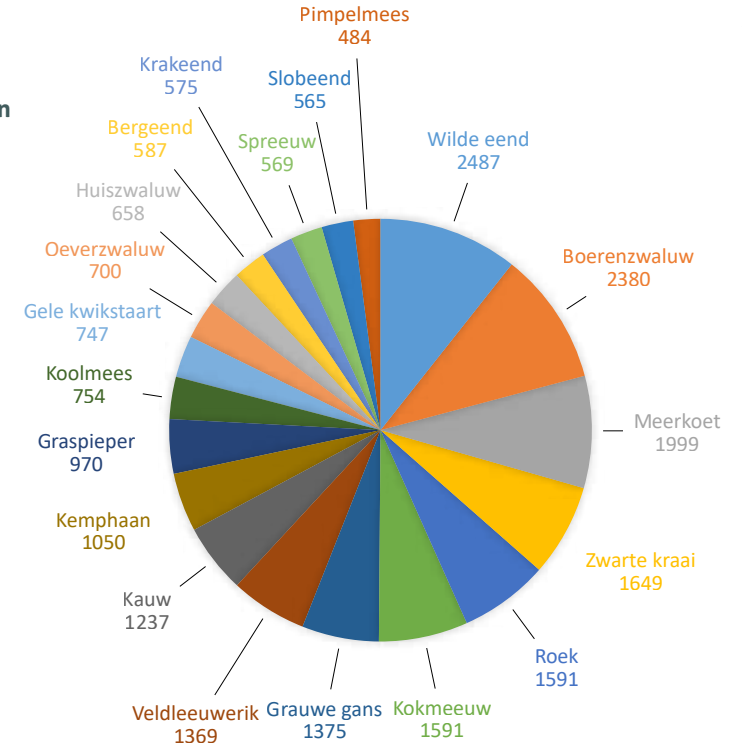
Binnen de waarnemingen zien we weer bijzondere soorten terug. Soorten als grote lijster, steltkluut, dwergstern en beflijster komen niet veel voor in Fryslân, maar werden door onze vrijwilligers wel gemeld in 2020. Ook moeilijker te spotten soorten als vuurgoudhaan en bosrietzanger zijn ingevoerd.

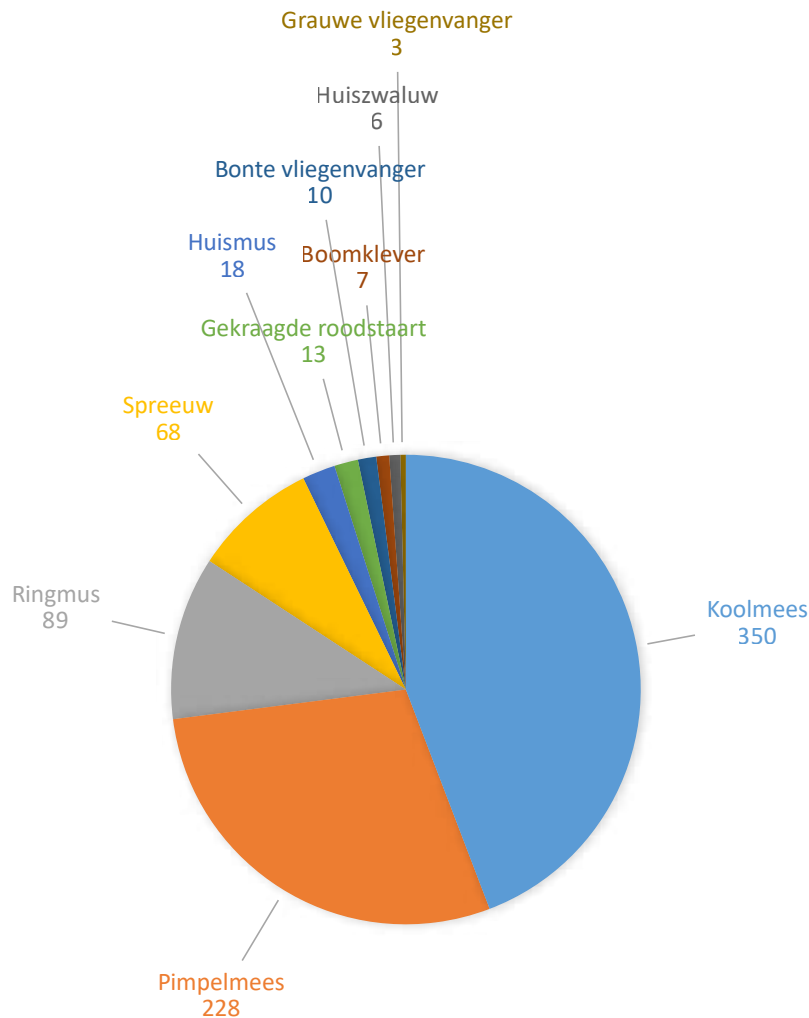
De pimpelmees staat op plaats 20 van meest gemelde soorten, de vier hoofdsoorten niet meegerekend.
Foto: Herman Postma

Top 20 meest gemelde soorten (nesten+broedparen+waarnemingen)

Top 10 bezetting nestkasten (zangvogels)

! Helaas zijn een kleine 800 van de ruim 6000 nestgelegenheden in ons systeem niet voorzien van een code. Hierdoor kan er niet een vogelsoort aan de nestgelegenheden (nestlocatie) gekoppeld worden. We willen alle vogelwachten met ongecodeerde nestlocaties dan ook oproepen om die locaties alsnog van een code te voorzien.

Nestkasten

Eind december 2020 stonden er ruim 6000 kunstmatige nestgelegenheden geregistreerd in ons systeem. Ruim 5000 daarvan betreft kasten voor diverse soorten zangvogels. De grootste groep nestkasten bestaat uit mezenkasten (ruim 4000). 655 van die kasten zijn gebruikt door kool- en pimpelmezen, maar ook door andere soorten als ring- en huismus, spreeuw en bonte vliegenvanger.

Diverse vogelwachten hebben samen met hun gemeente gewerkt aan de uitbreiding van de mezenkasten in hun gebied. De gemeente probeert op die manier de hinderlijke gevolgen van de toename van eikenprocessierupsen te verminderen. Liever zet men in op natuurlijke bestrijding dan op chemische. De BFWV ondersteunt dit streven natuurlijk van harte!

Ook voor de gekraagde roodstaart worden speciale nestkasten geplaatst en geregistreerd. Met name in het gebied van de Fryske Wâlden. Opvallend is dat er wel 13 gekraagde roodstaartjes in een nestkast geregistreerd zijn, maar geen enkele in een speciaal voor hun ontworpen kast.

Er werden broedparen gemeld in mezenkasten (3) en in vliegenvangerskasten (10). Van de 139 geregistreerde roodstaartkasten waren er toch 12 bezet door andere soorten. Negen roodstaartkasten worden gebruikt door koolmezen, twee door spreeuwen en één door een pimpelmeespaartje.

Van de grauwe vliegenvanger werden 18 nesten en broedparen geregistreerd in 2020.
Foto: Herman Postma

Zwaluwen

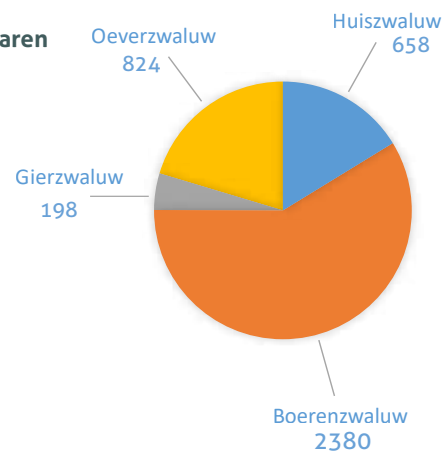
In Fryslân komen vijf soorten zwaluwen voor: de huiszwaluw, de boerenzwaluw, de gierzwaluw, de oeverzwaluw en de nachtzwaluw. Van de eerste vier soorten houdt de werkgroep zwaluwen zo veel mogelijk gegevens bij. Ook verstrekt de werkgroep (informatie over) diverse kunstnestgelegenheden, zoals kunstnesten voor de huiszwaluw en betonnen zwaluwwanden voor de oeverzwaluw.

De meest ingevoerde soort is de boerenzwaluw en dat komt vooral door de invoerders van Vogelwacht St. Johannesga-Rotsterhaule en Vogelwacht Jutryp/Hommerts. Deze twee vogelwachten registreerden samen zo'n 60% procent van alle broedparen boerenzwaluw. Overigens is Vogelwacht St. Johannesga-Rotsterhaule ook koploper in het totaal van de gemelde zwaluwen, met ruim 1150 zwaluwregistraties.

In 2020 zijn er veel minder boerenzwaluwen gemeld dan in het jaar ervoor, ook de aantallen van gierzwaluw en huiszwaluw vielen lager uit. De oeverzwaluw had een goed jaar met ruim 70 nesten en broedparen meer dan het jaar ervoor.

De werkgroep zwaluwen is op zoek naar versterking. Wie Gerard Tamminga wil bijstaan in het goede werk voor de zwaluwen kan zich melden op het Bondsbureau.

**Nesten en broedparen
zwaluwsorten**

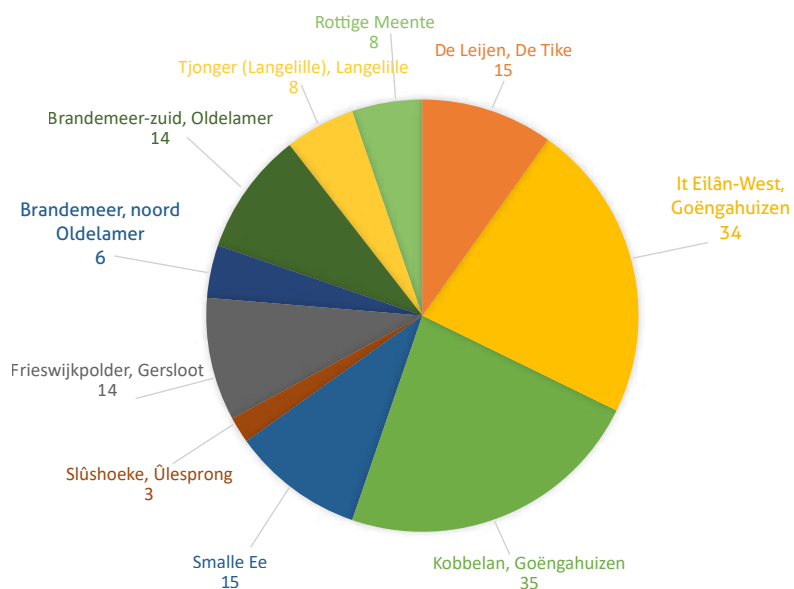
*De oeverzwaluwen werden in 2020
meer geregistreerd dan in het jaar
ervoor. Foto Jappie Seinstra*

Blaustirns (zwarte stern)

Zwarte stern en kwamen in Fryslân vrij veel voor tot halverwege de vorige eeuw. Rond de Tweede Wereldoorlog waren er zo'n 3000 tot 4000 broedparen in onze provincie. Door o.a. het vastleggen van het waterpeil verdween de mogelijkheid voor de stern om nesten te bouwen, waardoor de soort terugliep naar een populatie van 150-200 paren.

Onze werkgroep Blaustirns (werkgroep zwarte stern) verzorgt nestvloten waarop de zwarte stern kan broeden, zodat de vogel niet helemaal uit Fryslân verdwijnt. Het lijkt erop dat de populatie - hoewel nog steeds erg kwetsbaar - nu redelijk stabiel is. Zonder de tijd en energie

Locaties met een bezetting zwarte stern (Blaustirns)

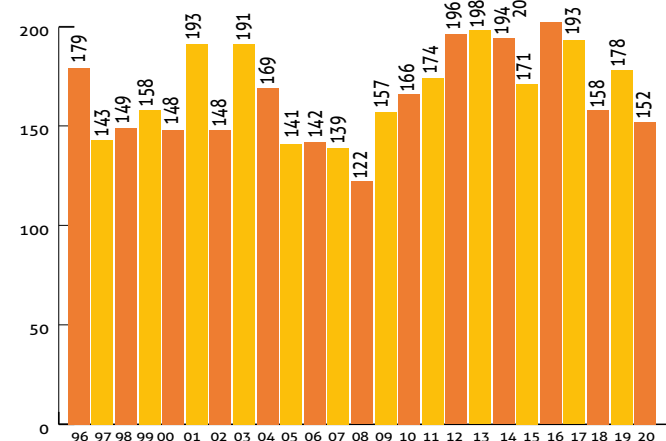
die onze vrijwilligers in dit project steken, was de zwarte stern waarschijnlijk geen broedvogel meer geweest in onze provincie.

Afgelopen jaar waren 152 nestvloten bezet met een broedpaartje zwarte stern. Dit aantal is wat aan de lage kant. Het ligt onder het gemiddelde van 166, maar nog royaal boven de aantallen van het slechtste jaar tot nu toe (2018 met 122 nesten). De 152 nesten waren verdeeld over 10 locaties.

In 2020 werden (wederom) de grootste aantallen van bezette vlotjes gemeld vanuit Goëngahuizen (It Eilân-West en Kobbelan). Samen zijn deze locaties goed voor bijna de helft van alle broedgevallen in Fryslân en de populaties zijn hier nog altijd groeiende. Na enkele jaren van afwezigheid werden bij kolonie de Slûshoeke (Ôlesprong) weer drie nesten gevonden. Ook de Frieswykpolder (Gersleat) deed het goed, de populatie daar was na een teleurstellend 2019 weer bijna op peil met 14 nesten.

Voor het eerst werden dit jaar ook in de Súdermar bij Burgum nestvloten uitgelegd. Het jaar ervoor was daar namelijk een nestelend paartje op een pompeblêd aangetroffen. Helaas zijn de vloten in dit eerste jaar nog niet in gebruik genomen.

Totaal aantal nesten per jaar van de zwarte stern in Fryslân

Uilen en roofvogels

De kerkuil en de veldmuis zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De veldmuis zou wel zonder de uil kunnen, andersom is daar geen sprake van. De veldmuis is namelijk het stapelvoedsel van de kerkuil. Dat betekent dat het grootste deel van het menu van de kerkuil bestaat uit veldmuizen.

In het hoofdstuk nazorg werd al opgemerkt dat er in 2019 grote hoeveelheden veldmuizen aanwezig waren en dat die in 2020 vrijwel verdwenen waren. Deze golfbeweging wordt een op een gevolgd door de kerkuil.

Zagen we in 2019 grote gezinnen bij de kerkuil en vaak ook meerdere (tot wel 4) legsels per uilenpaartje, in 2020 werd dit een heel ander verhaal. Veel kerkuilenkasten bevatten in 2020 geen legsel.

Ringgroep Franeker ringde in zeven bezette kasten samen 22 kuikens. Dat is nog een behoorlijk aantal vergeleken met de andere ringgroepen, maar toch veel minder dan de 85 kuikens uit 18 nestkasten van het jaar ervoor.

Vanuit de andere ringgroepen kwamen treurige berichten van geen tot slechts enkele geringde kuikens. Sneek meldde in de broedfase verlaten nestkasten. Slechts in drie kasten konden daar jongen geringd worden. Ook Trynwâlden meldde lege kasten en kasten met dode kuikens; men kon slechts acht jongen ringen.

Naast uilen worden ook roofvogels geringd door deze ringgroepen. Opvallend is dat deze vogels een beter jaar hebben gehad dan de uilen. Zij stappen bij muizenschaarste makkelijker over op andere prooien als grote insecten.

Er werden redelijke aantallen torenvalken geringd, wel met wisselende groottes van legsels (2 tot 7 kuikens). Franeker ringde ook kuikens van de bruine kiekendief en sperwer.

Een bruine kiekendiefvrouw.
Foto: Jappie Seinstra

Wilsters (*goudplevieren*)

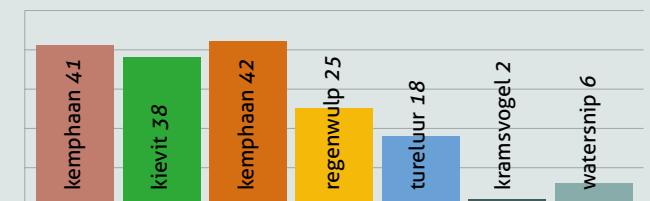
Vanuit de beoefenaars van het oude ambacht 'wilsterflappen' (vangen van goudplevieren) is in 1909 Het Friesch Vogelvaardersbelang opgericht. De voorzitter van dit belang, Jaap Strikwerda, is inmiddels alweer heel wat jaren betrokken bij onze Wilsterwurkgroep.

Deze werkgroep gebruikt de technieken van het oude ambacht nu voor modern onderzoek. Met een net, lokvogels en een speciaal fluitje vangen de wilsterflappers diverse gevleugelde bezoekers van de Friese weiden. De gevangen vogels worden voorzien van een ring en gemeten en beschreven.

Het overgrote merendeel van de vangsten betreft goudplevieren (wilsters). Deze goudplevieren broeden in het hoge Noorden van Europa, maar bezoeken in de winter onze weilanden op zoek naar voedsel. Vaak zijn ze te vinden in de nabijheid van grote groepen kieviten.

In 2020 zijn ruim 2000 wilsters gevangen, zo'n 600 minder dan in het jaar ervoor. Naast het feit dat er minder goudplevieren aanwezig waren, speelden ook de coronamaatregelen hier een rol. De wisterflappers zijn over het algemeen niet meer de jongsten en zij durfden het soms niet aan om met collegaflappers aan de slag te gaan.

De Wilsterwurkgroep heeft naast 2244 goudplevieren ook nog deze soorten (terug)gevangen in 2020.

Jeugd

De commissie educatie ondersteunt de wachten bij het opzetten van jeugdafdelingen en bij het lesgeven aan basisscholen. Ook organiseert de commissie jaarlijks een Jeugdfûgelwachtdei. Op deze dag zijn zo'n 150 tot 200 kinderen met begeleiders, vooral vanuit de vogelwachten, welkom bij de organiserende wacht. Tijdens een uitgezette route - vaak op een boerderij - lopen de kinderen langs allerlei activiteiten op het gebied van vogels en de natuur.

De Jeugdfûgelwachtdei is één van onze traditionele, jaarlijkse hoogtepunten. Helaas kon deze dag in 2020 niet doorgaan. Vogelwacht Nijbeets-De Veenhoop stond in de startblokken en had al veel geregeld, maar door de coronamaatregelen was het niet verantwoord om zoveel mensen bij elkaar te halen op één plek. Inmiddels is besloten dat ook de Jeugdfûgelwachtdei van 2021 niet op de normale manier plaatsvindt. De commissie werkt aan een digitaal alternatief. We hopen dat Vogelwacht Nijbeets-De Veenhoop in 2022 een herkansing krijgt.

De BFVW is aangesloten bij de Projectgroep greidefûgel-edukaasje Fryslân. Deze projectgroep staat onder leiding van het IVN en ook It Fryske Gea, Kening fan'e Greide, Boer op Noord, Nordwin College, Van Hall Larenstein, Dairy Campus en de provincie Fryslân zijn aangesloten. Doel van de projectgroep is het op elkaar afstemmen van de activiteiten en - waar mogelijk - elkaars activiteiten versterken. Achter de schermen heeft er al een digitale inventarisatie plaatsgevonden. Helaas konden er geen activiteiten worden opgezet.

In een cursus vogelherkenning watervogels krijgt de dodaars misschien ook een plekje. Foto: Herman Postma

Volwassenen

De jeugdeducatie is al jarenlang een belangrijk onderdeel van de activiteiten van de BFVW, educatie gericht op volwassenen werd tot op heden vooral ad hoc gedaan. Hierbij valt te denken aan lezingen en excursies aan gemeenteambtenaren en anderen, maar ook werden enkele jaren geleden cursussen alarmtelling gegeven.

Afgelopen jaar is er hard gewerkt om een subsidie te verkrijgen in het kader van het project LIFE IP GrasslandBirdHabitats. Nu we als BFVW ook de toezegging (vanuit Brussel) hebben dat we de komende jaren die subsidie krijgen (zie ook hoofdstuk Verenigingszaken), kunnen we gaan werken aan een groot cursusaanbod voor volwassenen. Dit aanbod zal bestaan uit cursussen voor onze huidige vrijwilligers na- en broedzorg (bijvoorbeeld predatieherkenning), aangevuld met cursussen en excursies voor beginnende vrijwilligers of andere geïnteresseerden. We gaan cursussen opzetten over nazorg, alarmtellingen, vogelherkenning én cursussen voor gevorderden, zoals voor coördinatoren na- en broedzorg. Naast kennis over vogels en hun gedrag komt ook de invoer in ons registratiesysteem uitgebreid aan bod. Het cursusaanbod zal vergezeld gaan van een campagne om nieuwe vrijwilligers te werven.

Secretariaten vogelwachten

VW. Akkerwoude	06-53882506	VW. Gorredijk	0512-540615	VW. Oppenhuizen/Uitwellingerga	06-15567940
VW. Akkrum	06-52451694	VW. Grouw	0566-623824	VW. Oude- en Nieuwehorne	06-53736861
VW. Ameland (Hollum/Ballum)	0519-252181	VW. Hallum/Marrum/Ferwert	06-52061635	VW. Oude- en Nijemirdum	0514-571794
VW. Ameland (Nes- Buren)	0519-701225	VW. Hantum	06-30393963	VW. Oudega (Sm)	06-39325148
VW. Anjum	0519-321794	VW. Harlingen	0517-417128	VW. Oudega (W)	06-11106929
VW. Arum	0517-641717	VW. Haskerdyken	0513-671428	VW. Oudehaske	0513-677401
VW. Augustinusga/Surhuizum	0512-352578	VW. Heerenveen	0513-763752	VW. Oudwoude	0511-451629
VW. Bakhuizen	0514-582105	VW. Het Oud Bildt	0518-403717	VW. Raerderhim e.o.	06-44725704
VW. Balk en omstreken	06-21832829	VW. Jutryp/Hommerts	06-23289922	VW. Reduzum	0566-601590
VW. Beetgum/Beetgumermolen	06-11083041	VW. Hurdegaryp	0511-475153	VW. Rijperkerk	0511-445073
VW. Bergum	0511-464286	VW. Idaarderadeel Nrd.(Warga e.o.)	058-2552329	VW. Rinsumageest	06-23846655
VW. Birdaard	0519-332785	VW. IJlst en Oosthem	0515-444621	VW. Scharnegoutum e.o.	06-41915983
VW. Boksum en omkriten	058-2541960	VW. Irnsum	06-18265993	VW. Schiermonnikoog	0519-531161
VW. Bolsward	0515-579471	VW. Jelsum e.o.	06-44020284	VW. Sloten e.o.	0514-531496
VW. Boyl	06-36318604	VW. Joure	06-30027499	VW. Sneek	0515-423435
VW. Bozum	06-16957003	VW. Jubbega e.o.	0516-462530	VW. St. Johannesga-Rotsterhaule	06-43021125
VW. Brantgum/Raard	06-20498195	VW. Kollum	06-51452707	VW. Stavoren	0514-681102
VW. De Blesse c.a.	0561-441545	VW. Koudum/Hemelum	0514-851864	VW. Stiens	06-22213101
VW. De Fjouwer Doarpen" Itens	0515-521820	VW. Langezwaag/Luxwoude	0513-529857	VW. Terhorne	06-33734735
VW. 'De Trije Doarpkes'	06-42079949	VW. Leeuwarden e.o.	058-2129199	VW. Terschelling	06-52372780
VW. De Wilgen/Smalle Ee	06-55373064	VW. Lekkum/Miedum	058-2661231	VW. Tjalleberd/ De Streek	06-40154700
VW. Dokkum	0519-220799	VW. Lemmer	06-12399376	VW. Trynwalden	06-11191720
VW. Donkerbroek	06-51083748	VW. Lollum/ Waaxens	0517-469272	VW. Twijzelerheide	06-45460974
VW. Drachten/Beetsterzwaag	0512-519740	VW. Makkum	06-20850775	VW. Tytsjerk	0511-431818
VW. Drachtstercompagnie	0512-342664	VW. Mantgum	058-2519681	VW. Ureterp	0512-511012
VW. Driesum/Wouterswoude	06-25164853	VW. Marssum	06-27191291	VW. Veenwouden	0511-474977
VW. Drogeham	06-20880473	VW. Menaldum/Slappeterp	0518-452094	VW. Westergeest	0511-449697
VW. Dronrijp	06-51121636	VW. Nijbeets/Veenhoop	0512-461980	VW. Wijns e.o.	058-2896744
VW. Easterein	0515-331560	VW. Noordbergum	0511-474194	VW. Winsum/Baard/Oosterlittens	06-29464603
VW. Eestrum	0512-777719	VW. Olde- en Nijeberkoop	06-10201723	VW. Wurdum/Swichum/Wytgaard	06-39133060
VW. Engwierum	06-42820988	VW. Oldeboorn	0566-840329	VW. Witmarsum	0517-531654
VW. Feankleaster e.o.	06-11212927	VW. Oldeholtspade e.o.	06-31551676	VW. Wolvega	0561-499228
VW. Franeker	0517-397299	VW. Eastermar	0512-472236	VW. Wommels	06-30472986
VW. Gaastmeer	0515-469436	VW. Easterwierrum	06-41589553	VW. Workum	06-10474769
VW. Garyp	0511-521918	VW. Oosterzee	0514-551290	VW. Woudsend	06-42741617
VW. Gerkesklooster/Stroobos	0512-351466	VW. Opeinde (Sm)	0512-777005	VW. Zwaagwesteinde	06-38311247

Adresgegevens bestuur, ereleden, commissies en aanverwante organisaties

Bonds bureau BFVW

(abonnementen, administratie, inzenden kopij, informatie)

Inge van der Zee (*beleidsmedewerker, tel. 06 – 11 40 25 91*),

Henk de Jong (*medewerker marketing en communicatie, tel. 06- 51 17 21 74*)

Labadistendyk 2, 8637 VJ Wiuwert

Tel. 058-250 4388

Email: info@bfvw.nl - Website: www.bfvw.nl

IBAN-nr. BFVW: NL82RABO0356254844

▪ BESTUUR

Kloosterman F.	Reeweg 2, 8392 NV Boijl frans.kloosterman@live.nl 0683553971	Voorzitter
Jong W., de	Harlingerweg 20, 8821 LC Kimswerd wybe.dejong@icloud.com 06-12902035	Penningmeester
Rijkkema-Elshof, Mevr. M.	Swettepoelsterdyk 3, 8512 AS Broek marijkerijkkema@hotmail.com 0513-418600	Secretaris en koekactie/ jubileumzaken
Kooistra, D.	De Singel 36, 8734 HR Easterein d_kooistra91@hotmail.com 06-15356106	Juridische zaken/ Onderzoek
Minkes, H.	Dokkumerstrjitwei 13, 9112 GT Burdaard henkminkes@kpnplanet.nl 06-17384915	Broedzorg
Sijmonsma, T.	Rijksweg 154, 9011 VJ Jirnsom titussijmonsma@hotmail.com 06-46487488	Nazorg
Wal J., van der	Nummer 8, 8553 MP Yndyk vanderwalyndyk@hotmail.com 06-51561601	Wachtondersteuning

▪ Ereleden

Algra, R.	Douma, M.	Heslinga G.	Terpstra, W.	Wijnja, W.
Boer, E. de	Fokkema, J.	Hoekstra, M.	Roodbergen, S.P.	Witteveen, A.G.
Dijkstra, H.	Groot J., de	Strikwerda, J.	Wiegersma, J.	

Steenuiljong.

Foto: Herman Postma

▪ Commissie nazorg (incl. predatie)

Sijmonsma, T.	Jirnsom	Voorzitter
Jissink, W.	Reidkraach 7, 465 RS Oudehaske wydyjissink@ziggo.nl 06-443000670	Secretaris
Zee I., van der	Wiuwert	Bonds bureau
Jager, Kl.	Oudehaske	Lid
Ludema, J.	Burdaard	Lid
Meindertsmā, H.	Wyns	Lid
Stralen, J. van	Tjerkgaast	Lid
Jong, P. de	Aldeboarn	Lid
Hilverda, H.	Akkrum	Lid
Vries, G.J. de	Gytsjerk	Lid
Vries, M. de	Sibrandahūs	Lid

▪ Team automatisering (te bereiken via Bonds bureau)

Akker, F. v/d	Koudum	Lid
Dijkstra, J.	Tytsjerk	Lid
Veenstra, N.	Burgum	Lid
Witte, Th. de	Lemmer	Lid
Zijlstra, P.	Leeuwarden	Lid

▪ Commissie broedzorg

Minkes, H.	Burdaard	Voorzitter
Klamer, C. mevr.	W. Frederiklaan 4, 8448 PD Heerenveen broedzorg@bfv.nl 06-22627111	Secretaris
Boersma, R	Burgum	Lid
Polder, P. van de	Readtsjerk pytvdpolder@gmail.com	Werkgroep kerkuilen
Postma, H.	Oppenhuizen hermantaapke@home.nl	Nestkasten
Tamminga, G.	Heerenveen ierdswel@vwho.nl	Werkgroep zwaluwen

▪ Werkgroep Blaustirns

Minkes, H.	Burdaard henkminkes@kpnplanet.nl	Voorzitter
Paulusma, J.J.	Oudega	Lid, It Fryske Gea
Postma, J.	Harlingen	Lid, Sovon
Sikkema, M.	Aldegea	Lid
Veenstra, S.	Tynje	Lid, Natuurmonumenten

▪ Commissie educatie (te bereiken via Bonds bureau)

Rijkema-Elshof, Mevr. M.	Broek	Voorzitter
Galien, P. van der	Broeksterwoude	Lid
Jong, S.A. de	Witmarsum	Lid
Jong, H. de	Bonds bureau	Secretaris
Vegt, S. de	Grijpskerk	Lid

▪ Redactiecommissie Vanellus

Aukes, H.	Mantgum mail@hac.frl 06-22392730	Redactiemanagement
Bruinsma, W.	Winsum	Redacteur
Dijkstra, W	Leeuwarden	Redacteur
Zee, I. van der	Bonds bureau	Redactieadres
Tamsma, H.	Ijlst	Redacteur
Hosper, U.	Ureterp	Redacteur

▪ Werkgroep Kerkuilen Friesland

Jelsma, F.	Oudega (Sm.)	Lid
Jong, Joh. de	Van Boelenslaan 2, 9244 EL Beetsterzwaag jongrans@hetnet.nl 512-303174	Voorzitter, secretaris, provinciaal coördinator
Leijstra, J.	Haulerwijk	Lid
Polder, P. van de	Readtsjerk	contactpersoon bestuur/BFVW

▪ Wilsterwerkgroep

Louwsma, L.	Arum	Penningmeester
Jong, B. de	Koudum	Lid
Mulder, D.H.	Hellingstrjitte 28, 8722 HH Molkwerum	Secretaris
Strikwerda, J.	Dearsom jaapengelland@kpnmail.nl	Voorzitter
Zee, R. van der	Workum	Lid

▪ Werkgroep RAS 'Ljip en StrânLjip'

Grobbe, C.		Penningmeester
Huizenga, J.	Gernierstrjitte 33, 9251 PM Burgum jeffrey_huizenga@hotmail.com 06-23211588	Secretaris
Visser, R.	Boer (Frl)	Voorzitter

▪ Vogelasiel 'De Fûgelhelling'

Sinnema, H.	De Feart 1, 9247 CK Ureterp info@defugelhelling.nl 0512-514328	
-------------	--	--

▪ Vogelasiel 'De Fûgelpits'

Wiersma-Visser, Fam.	Mosselbankweg 1, 9142 VJ Moddergat fugelpits@planet.nl 0519-321591	
----------------------	--	--

▪ ANF Stichting Agrarisch Natuurfonds Fryslân

ANF	Labadistendyk 2, 8637 VJ Wiuwert info@agrarischnatuurfondsfryslan.nl 058-2504388	
-----	--	--

Tureluur met worm.
Foto: Albert Wester

It Heitelân

Dêr't de dyk it lân omklammet,
lyk in memme-earm har bern.
Dêr't de wylde see jamk flammet,
op in hap út Friso's hern.
Dêr't de Stiennen man syn eagen,
stoarje lit oer fjild en strân.
Dêr't men eanget fan gjin weagen,
dêr is't leave Heitelân!
Dêr't men eanget fan gjin weagen,
dêr is't leave Heitelân!

Dêr 't Reaklif sa swietkes lonket,
yn de jûntiids sinneskyn.
Dêr't it bokweitblomke pronket,
tusken heide en beamguod yn.
Dêr't de Aldehou syn brommen,
oeren fier soms dreunt yn't rûn.
Dêr't it tilt fan fee en blommen,
dêr is't oeral Fryske grûn!
Dêr't it tilt fan fee en blommen,
dêr is't oeral Fryske grûn!